

FINANČNÍ DOVEDNOSTI

Marie Kubátová & kol.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Střední škola
Olgy Havlové
Janské Lázně

Brožura vznikla v rámci projektu „In My Own Way“, který je financovaný z evropského programu Fondy EHP, jehož prostřednictvím přispívají Island, Lichtenštejsko a Norsko ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů v Evropském hospodářském prostoru a k posilování spolupráce s 15 evropskými státy.

Číslo projektu: EHP-CZ-ICP-4-017

Program: Vzdělávání

Typ projektu: Institucionální spolupráce

Zprostředkovatel programu: Dům zahraniční spolupráce

Období realizace: 1. 8. 2022 – 31. 1. 2024

Partnerská instituce: Fretex Pluss AS, Norsko

Projekt je založený na spolupráci Střední školy Olgy Havlové s norským sociálním podnikem Fretex Pluss AS. Cílem spolupráce je pomoc mladým lidem s mentálním postižením úspěšně se včlenit do společnosti, a to posílením jejich osobních a občanských dovedností. Projekt má u těchto mladých lidí podpořit jejich povědomí o osobních právech a možnostech, má napomoci jejich soběstačnosti a sebevědomí. Záměrem je vytvořit pedagogické zdroje (kurzy a manuály s příručkami) a vizuální produkty, které by mohly najít uplatnění v českém i norském prostředí a které by mohly být adaptovány dle potřeb cílové skupiny.

Finanční dovednosti

Text Marie Kubátová

Ilustrace www.graphicmama.com a archiv autorky

Grafická úprava Pavel Krátký a Soňa Holubcová

Tato brožura byla vytvořena kolektivem zaměstnanců Střední škola Olgy Havlové

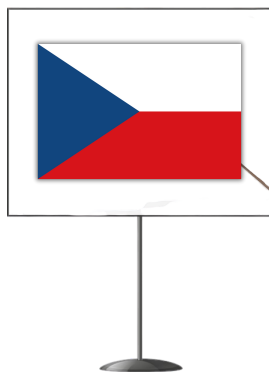
Vydala Střední škola Olgy Havlové (www.ssoh.cz). První vydání. Janské Lázně 2023

Tato příručka je publikována pod licencí Creative Commons Licence (CC BY 2.0)

Jak vypadají peníze	4
Jak získat peníze	9
Platební styk	11
Platební karta	14
Bankomat	19
Bankovní účet	22
Elektronické bankovníctví	26
Domácnost a potřeby	29
Rozpočet	32
Jak vytvořit rozpočet	36
Úvěry	39
Reklamace	46

Peníze v České republice

Některé země světa mají své vlastní peníze, jiné společné s jinými státy. V České republice je to **česká koruna** - značí se Kč.

U nás platíme korunou.

Česká národní banka

Jak budou peníze vypadat a kolik jich v ČR bude, rozhoduje **Česká národní banka** v Praze.

Bankovky a mince České republiky si ukážeme na následujících obrázcích.

Bankovky

Papírové peníze

Bankovky jsou papírové peníze a mají **různou hodnotu**.

Hodnota je vyznačena číslem na bankovce. Čím vyšší číslo, tím vyšší hodnota a tím více si za bankovku můžeme koupit.

Snad bude pravá.

Na českých bankovkách nalezneme významné osobnosti našich dějin.

100 Kč - Karel IV. - český král

**200 Kč - Jan Amos Komenský
- učitel**

**500 Kč - Božena Němcová
- spisovatelka**

**1000 Kč - František Palacký
- historik**

**2000 Kč - Ema Destinová
- operní zpěvačka**

**5000 Kč - Tomáš Garrigue Masaryk
- první československý prezident**

Mince

Kovové peníze

Mince jsou kovové peníze a mají **různou hodnotu**. Hodnota je na minci vyražena číslem. Mince mají stříbrnou, měděnou a zlatou barvu.

Také na českých mincích je vyražena hodnota mince a důležité stavby České republiky, jako například Karlův most, pomník svatého Václava nebo Pražský hrad.

Mince mají tuto hodnotu:

1 koruna

2 koruny

5 korun

10 korun

20 korun

50 korun

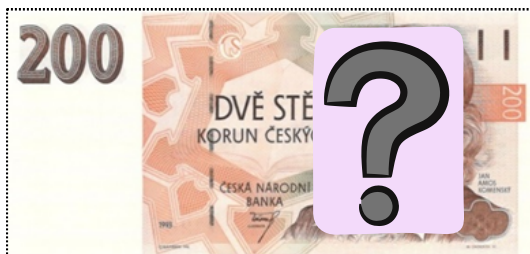

Zkouška paměti

Koho najdeme na českých bankovkách? Zkusme napsat, kdo chybí v rámečku.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Abychom si mohli něco koupit, potřebujeme si vydělat peníze. Existuje několik možností:

Mzda nebo plat

Mzda nebo **plat** – odměna za práci v zaměstnání (například prodavač, učitel, řidič a podobně).

Zisk

Zisk – peníze, které zůstávají majiteli firmy, když zaplatí náklady (například kadeřnice, opravář a podobně).

Náklady – Například kadeřnice má výdaje za elektřinu, vodu, šampony, nůžky a podobně.

Důchod

Důchod - staří nebo nemocní lidé nemohou pracovat.

O ty se stará stát a posílá jim pravidelně peníze. Tato dávka se nazývá důchod.

Dávky státní podpory

Dávky státní podpory - lidem, kteří se dočasně ocitli v těžké životní situaci (například ztráta zaměstnání, úraz, potřeba se o někoho starat,...), poskytuje stát dočasně peníze k ulehčení situace.

A nakonec nás čekají dvě hádanky:

1. Jsou mezi námi lidé, kteří pracovat nechtějí.
Jak jim říkáme?
2. Jak se nazývají lidé, kteří získají peníze podvodným nebo zakázaným způsobem?

Odpovědi najdeme v následujícím rébusu:

1. Š I N O L E
2. J I D Ě L O Z

Správné odpovědi : lenoši, zloději!

Co je to platební styk?

Když si **kupujeme** například tričko a platíme za něj, říká se tomu **platební styk**.

Když někdo něco **prodává** (například prodavač zmrzlinu) a dostává za ni zaplacení, je to také **platební styk**.

Platební styk je zaplacení za:

- **zboží** (například tričko, šampon, jídlo atd.),
- **služby** (například kadeřnice, oprava auta, návštěva restaurace atd.),
- **práci** (například zedník postaví zeď, zahradník zasadí strom atd.).

Platební styk může mít dvě podoby:

hotovostní platební styk

- používáme fyzické peníze,

bezhotovostní platební styk

- jedná se o převod peněz z účtu na účet prostřednictvím banky (nepoužívají se fyzické peníze),
- nebo se jedná o platbu pomocí karty.

Hotovostní peníze

Hotovostní peníze jsou bankovky a mince. Používáme je při placení.

Výhody:

- rychlost při placení, hlavně při malých platbách,
- jistota platby, peníze hned držíme v ruce.

Nevýhody:

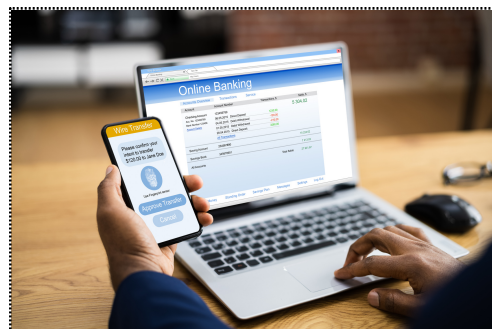
- nebezpečný a časově náročný přesun peněz při větších částkách,
- ztráta peněz.

Bezhotovostní peníze

Bezhotovostní peníze jsou peníze na účtech v bance. Fyzicky je nevidíme (nemáme je v peněžence). Vyskytují se pouze v podobě čísel na účtu.

Placení se uskutečňuje **převodem** určené částky z jednoho účtu na druhý účet. Převod peněz zajišťuje banka.

Jak to tedy funguje?

Například:

Peníze jsou na účtu **Aleše**.

Po převodu peněz **Báře** se celková částka na **Alešově** účtu **sníží** o převedenou částku (např. - 1350 Kč).

Účty **Aleše** a **Báry** jsou v jedné bance, nebo v různých bankách. Banka zajistí, že na účtu **Aleše** se částka odečte a na účtu **Báry** se stejná částka přičte.

Po převodu peněz se částka na účtu **Báry** **zvýší** o převedenou částku (např. + 1350 Kč).

Otázky k zamyšlení nebo rozhovoru

Máte vlastní účet v bance?

K čemu je dobré mít účet?

Co je jeho hlavní výhodou?

Platební karta a PIN

Platební karta je karta z umělé hmoty.

Nahrazuje peníze.

Dostaneme ji, když si založíme účet v bance.

K používání karty musíme znát **PIN**.

Každá karta má svůj PIN. PIN je čtyřmístné číslo.

Dostaneme ho v bance.

Nesmíme ho zapomenout!

Požívání platební karty

Platební kartou **vybíráme opravdové peníze** ze svého účtu v bance.

Děláme to pomocí bankomatu.

Kartou můžeme **platit** také ve většině obchodů nebo restaurací.

Co najdeme na kartě?

Na kartě najdeme mnoho údajů. Stačí znát jen některé z nich.

Přední strana karty

Číslo platební karty

Každá karta má své vlastní číslo. Žádné dvě karty nemají stejné číslo. Číslo karty slouží k jejímu rozpoznání.

Jméno majitele karty

Na kartě je napsáno jméno člověka, kterému karta patří.

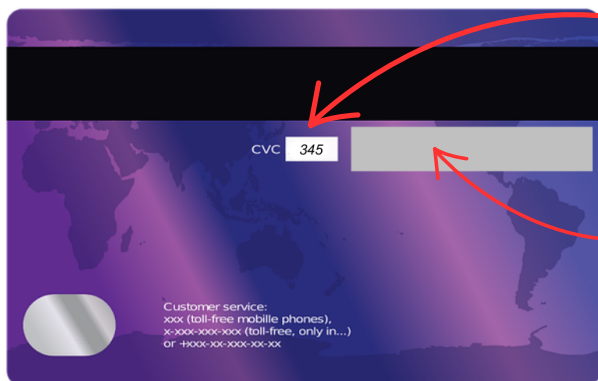
Platnost karty

Je to datum, do kdy může majitel kartu používat.

Nejdříve je uvedeno číslo měsíce, poté rok, například 08/20.

Tuto kartu může majitel používat do srpna 2020.

Zadní strana karty

CVC2 kód - třímístné číslo. Slouží k zaplacení, když nakupujeme na internetu.

Místo pro **podpis majitele karty** - majitel karty by měl svou kartu podepsat.

Jak zacházet s platební kartou?

Ztráta platební karty

Kartu si musíme stále hlídat, abychom ji neztratili.

Karta se dá snadno ukrást.

K platební kartě se musíme chovat stejně jako k penězům.

PIN je klíč k našemu účtu v bance.

PIN uchováváme v naprosté tajnosti.

**PIN nikomu
neprozrazujeme!**

Zadávaní PINu

PIN zadáváme vždy sami. Dáváme pozor, aby se nám nikdo nedíval přes rameno.

Platba kartou

Při placení v obchodě nebo restauraci nikdy nedáváme kartu z ruky.

Co dělat při ztrátě karty?

Při ztrátě nebo odcizení platební karty vše ihned nahlásíme bance.

Můžeme zavolat mobilním telefonem nebo zajít do banky osobně.

Opakování na závěr

**Doplňme správná slova
do následujícího textu.**

**Platební karta je vyrobena z
hmoty.**

Nahrazuje

**Dostaneme ji, když si založíme
v bance.**

**Platební kartou vybíráme opravdové
..... z našeho účtu v**

Děláme to pomocí

**Kartou můžeme také ve většině
obchodů nebo restaurací.**

K používání karty musíme znát

Úkol

**Zkusme si s pomocí obrázku z této kapitoly popsat platební kartu.
Napiš na linky, co se v tomto místě nachází na kartě.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Co je to bankomat?

Bankomat je stroj, který slouží k **vybírání peněz z našeho bankovního účtu**.

Vybrat můžeme pouze bankovky.

Peníze vybíráme pomocí **platební karty**.

V bankomatu můžeme peníze na náš účet také **vkládat**.

Nebo si můžeme **dobít mobil** a mnoho dalších věcí.

Na bankomatu nalezneme:

displej

zařízení
pro výstup
bankovek

numerickou
klávesnici

tiskárnu
potvrzenek

čtečku karet

Většina současných bankomatů má také reproduktor pro zvuk a vstup pro sluchátka pro zrakově hendikepované.

Postup výběru peněz z bankomatu

1. Vsuneme svoji kartu do bankomatu.
2. Vybereme si jazyk, ve kterém nám bude bankomat udělovat další pokyny.
3. Zadáme **PIN**. Každá karta má svůj PIN. PIN je čtyřmístné číslo.
4. Vybereme si z úkonů, které nám bankomat nabízí.
5. Po dokončení výběru si můžeme nechat vytisknout stvrzenku o tom, co jsme dělali.
6. Vyjmeme kartu z bankomatu.
7. V případě, že jsme vybírali hotovost, odebereme si ji.

POZOR - JEŠTĚ MUSÍME VĚDĚT:

1. Při zadávání PINu máme vždy jen **3 pokusy**.
2. Pokud se nám nepodaří zadat napotřetí správný PIN, karta nám bude bankomatem vrácena, ale pro další výběr bude zablokována.
3. Jestliže skončila platnost naší karty, nedovolí nám bankomat uskutečnit žádnou akci.
4. Musíme si hlídat datum platnosti své karty a vždy si včas ve své bance vyzvednout kartu novou.

Kontrola paměti

Jak můžeme předejít tomu, aby nám bankomat odmítl poskytnout svoje služby?

.....

.....

.....

Kdy nám bankomat může odmítnout poskytnout jakoukoliv službu, kterou normálně nabízí?

.....

.....

.....

Co se stane, když opakovaně třikrát zadáme špatný PIN?

.....

.....

.....

Kolikrát můžeme zadat při používání bankomatu špatný PIN?

.....

Druhy bankovních účtů

V České republice existuje mnoho bank. Každá banka nabízí možnost zřízení účtu.

Bankovních účtů je více druhů:

- běžný účet,
- spořicí účet,
- kontokorentní účet,...

Nás bude zajímat
běžný účet.

Běžný účet

Informace

Běžný účet nám slouží k ukládání a **vybírání hotových peněz** pomocí platební karty z **bankomatu**.

Z běžného účtu můžeme dělat **převody peněz** na jiné účty (pokud máme my někomu něco zaplatit).

Na běžný účet nám mohou lidé posílat peníze formou **bezhotovostních převodů** z jiných účtů (pokud nám někdo má něco zaplatit).

Číslo účtu

Každý **běžný účet** v České republice má své jedinečné číslo.

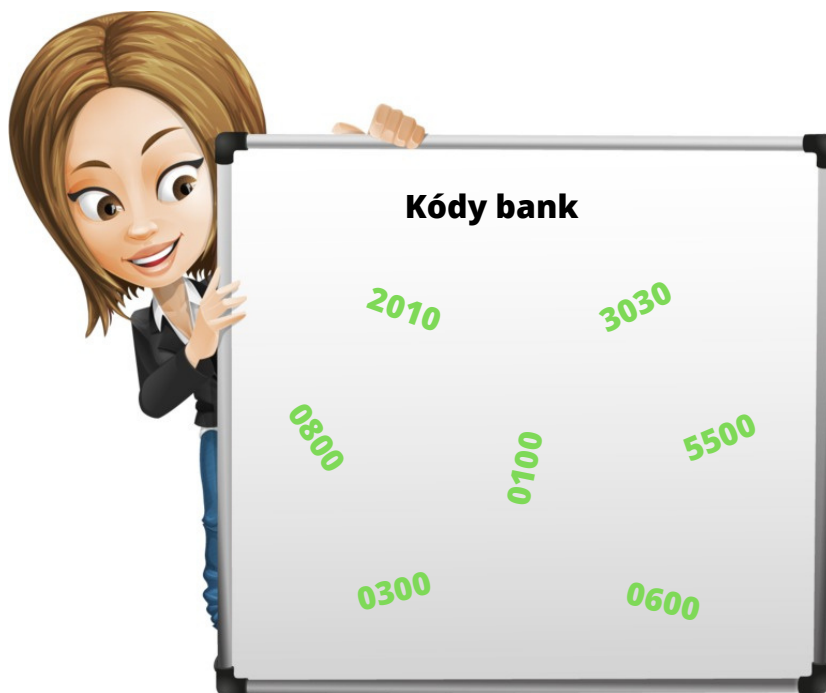
Číslo účtu je velmi dlouhé číslo. Slouží k rozpoznání našeho účtu mezi mnoha dalšími účty v bance.

Žádné dva účty nemají stejné číslo.

Kód banky

Jména bank jsou někdy dlouhá. Proto mají banky číselné kódy.

Každá banka má jiný kód. Kód banky najdeme za lomítkem čísla účtu.

Například:

1234987654321 / 0800

Číslo účtu

Kód banky

Jak si zařídit běžný účet?

Založení účtu v bance

Jako zákazníci banky máme právo požadovat po **bance** informace o podmínkách zřízení běžného účtu. Můžeme také chtít vysvětlení, pokud čemukoli nerozumíme.

Je dobře navštívit banku **společně** s někým, kdo nám pomůže (sociální pracovník, rodiče a podobně).

Jak to tedy udělat?

- Musíme být způsobilí k finančním úkonům.
- Musíme si vzít občanský průkaz.
- Navštívíme vybranou banku.
- Pracovník banky s námi sepíše smlouvu o založení účtu.
- Smlouvu podepíšeme a jeden výtisk si ponecháme.
- Dostaneme kartičku s číslem účtu. Pozor – nejedná se o platební kartu!

K účtu dále také dostaneme:

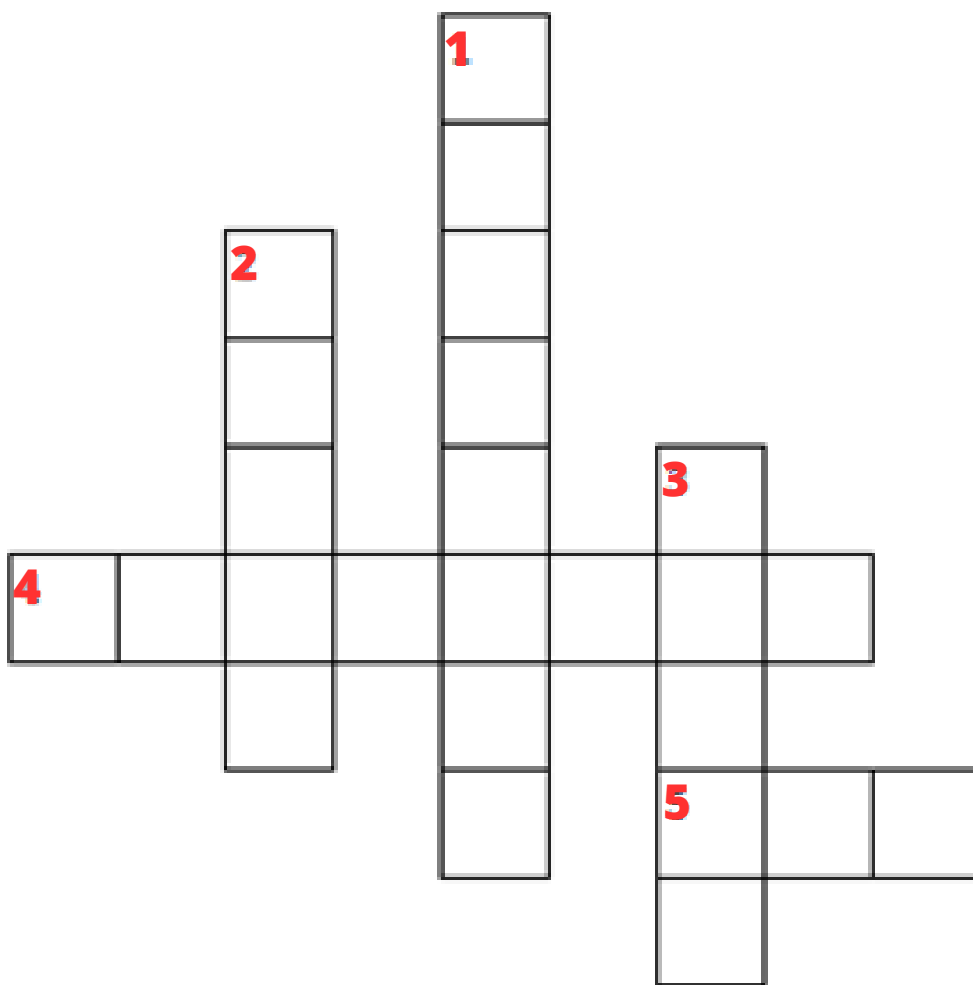
- **Platební kartu** – přijde nám poštou domů.
- Smlouvu k internetovému bankovníctví.

Kvíz

Hledej správná slova

svisle

- 1.** Peníze, které máme v peněžence
- 2.** Obyčejný účet v bance
- 3.** Místo, kde si zařídíme účet

vodorovně

- 4.** Stroj na vybírání peněz
- 5.** Číslo zastupující jméno banky

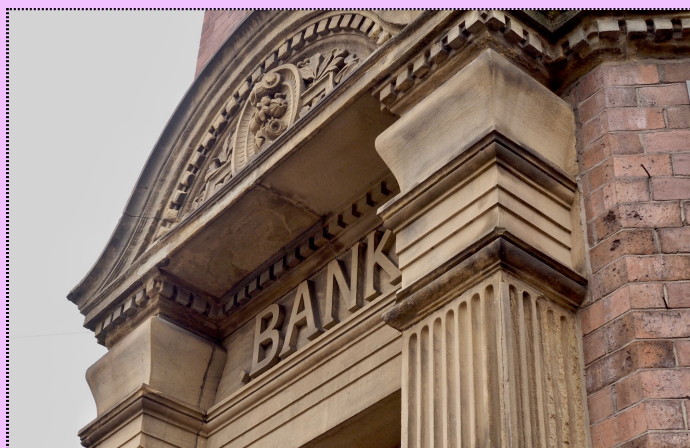
Co k tomu potřebujeme?

Při používání elektronického bankovníctví komunikujeme s bankou prostřednictvím **internetu**.

K tomu nám stačí počítač s připojením na internet nebo chytrý mobilní telefon.

Elektronické bankovníctví nabízí každá banka.

Jak funguje elektronické bankovníctví?

1. Musíme mít v bance založený **běžný účet**. Elektronické bankovníctví je součástí každého běžného účtu.
1. V bance si domluvíme, že chceme **používat služby elektronického bankovníctví**.
2. Zvolíme si uživatelské **jméno a heslo**.

Uživatelské jméno – originální rozpoznávací kód. Kód budeme využívat při přihlášení do elektronického bankovníctví naší banky.
Například: jana.stastna, tomas123@email.cz, novak007

Heslo – stejně jako u přihlašování do emailu si vymyslíme tajné heslo.

4. Na počítači připojeném k internetu:

- zadáme webovou adresu banky,
- najdeme přihlášení k elektronickému bankovníctví,
- vyplníme uživatelské jméno,
- zadáme heslo,
- případně ještě vyplníme číselný SMS kód. Pošle nám ho banka do našeho mobilu.

Tak se dostaneme ke svému účtu.

5. Na účtu potom můžeme dělat vše stejně, jako bychom byli v bance (například zaplatit za volání z mobilu).

Příklad okna pro zadání příkazu k platbě

Každý začátek je občas složitý.

Pro několik prvních přihlášení do elektronického bankovníctví si můžeme **pozvat na pomoc** zkušenějšího člověka, kterému **důvěřujeme** - například rodiče, učitele nebo sociálního pracovníka. Potom už to jistě zvládneme sami.

Hra na závěr

Zvládli bychom to? Vyzkoušejme si to!

Domluvme se s kamarádem.

Jeden si bude chtít založit účet u banky.

Druhý si zahraje na úředníka v bance a vše mu vysvětlí.

Domácnost

Domácnost je skupina lidí žijících společně na jednom místě (například v bytě, domě, na ubytovně či v podnájmu).

Tito lidé hospodaří se společným **majetkem** a **penězi**.

Základním příkladem skupiny lidí je **RODINA**.

Domácnost může tvořit i jeden člověk, který žije samostatně a stará se sám o sebe.

Majetek:

- **osobní věci** (například brýle, zdravotní pomůcky, klíče, mobil,...),

- **finanční majetek** (například peníze, zlato, účty,...),

- **hmotné věci** (například oblečení, nábytek, elektronika,...),

- **nehmotný majetek** (například práva na písničky, vynálezy,...).

Potřeby

Potřeby jsou pocity nedostatku, které se člověk snaží uspokojit.
Každý člen domácnosti má nějaké potřeby.

Potřeby se dělí na:

- **fyziologické potřeby**
(například spánek,
potrava, teplo, bezpečí,
sex, láska, sebeúcta,...),
- **hmotné potřeby** (například
dům, auto, oblečení,
dovolená,...),
- **nehmotné potřeby**
(například přátelé, práce,
uznání, vzdělání,...).

Uspokojování potřeb

Členové domácnosti uspokojují své potřeby

- vzájemnou pomocí a péčí (nehmotné potřeby,
fyziologické potřeby),
- prostřednictvím peněz (hmotné potřeby).

Jak členové domácnosti získávají peníze?

(Podívejte se do kapitoly se stejným názvem.)

Vydělávají si je prací a dostávají mzdu.

Nebo jim stát vyplácí

- důchod (nemocní, senioři,...),
- podporu v nezaměstnanosti,
- sociální dávky (rodičovský příspěvek, přídavky na děti,...).

Dva malé úkoly k zamyšlení

1. Sepište si nejméně šest svých běžných denních potřeb. Rozdělte je na fyziologické, hmotné a nehmotné.

fyziologické

hmotné

nehmotné

2. Zamyslete se a zkuste ze svých sepsaných potřeb vyškrtnout alespoň tři, bez kterých se můžete obejít.

Co znamená slovo rozpočet?

Rozpočet je plán, jak bude domácnost hospodařit se svými penězi.
V domácnosti může žít jeden člověk nebo více lidí, například rodina.
(Více v kapitole Domácnost a potřeby)

Abychom se naučili rozpočet sestavovat, potřebujeme rozlišovat příjmy a výdaje. **Příjmy a výdaje** v rozpočtu **porovnáváme**.

**Soupis s porovnáním
příjmů a výdajů
se nazývá
rozpočet.**

Příjmy

Příjmem rozumíme peníze získané ze zaměstnání, z podnikání nebo od státu v podobě různých sociálních dávek (například důchod a podobně). Příjmem jsou ale také dary nebo kapesné a tak dále.

(Více v kapitole Jak získat peníze)

Peníze, které získáváme a můžeme s nimi hospodařit, jsou příjmy.

Výdaje

Jsou to peníze, které vydáváme na nákup různých předmětů a služeb. Měli bychom si dobře rozmyslet, za co svoje peníze utratíme.

Výdaje si můžeme rozdělit:

- **pravidelné výdaje** - za elektřinu, plyn, topení, vodu, nájemné, dopravu, mobil, internet, spoření, splátky půjček, běžné nákupy (potraviny, oblečení apod.),
- **nepravidelné výdaje** - na zábavu, vzdělání, cestování, opravy,...

Peníze, které utratíme za různé věci a služby, jsou výdaje.

Porovnání příjmů a výdajů

Úspory

Když jsou příjmy větší než výdaje, vzniknou nám úspory (přebytek).

Když se příjmy rovnají výdajům, máme prázdnou peněženku (vyrovnáno).

Dluhy

Když jsou příjmy menší než výdaje, vzniknou nám dluhy (schodek).

Pomocí symbolů **větší** / **menší** / **rovná se** si můžeme znázornit porovnání příjmů a výdajů.

Lidské potřeby jsou neomezené, ale příjmy pro jejich uspokojení omezené jsou. Musíme vybírat, které potřeby uspokojíme. Jednoduše řečeno, **nemůžeme mít všechno.**

Příjmy

>

Výdaje

→

Úspory

Příjmy

=

Výdaje

→

Nula

Příjmy

<

Výdaje

→

Dluhy

Shrnutí na závěr

Příjmy	peníze, které získáváme a můžeme s nimi hospodařit
Výdaje	peníze vydávané za nákup předmětů a služeb
Rozpočet	soupis a porovnání příjmů a výdajů
Vyrovnaný rozpočet	příjmy a výdaje jsou stejné
Rozpočet s přebytkem	příjmy jsou vyšší než výdaje
Rozpočet se schodkem	příjmy jsou nižší než výdaje

Úkol - zkuste si odpovědět na následující otázky:

PŘÍJMY

1. Máte nějaké příjmy?
2. Jaké příjmy to jsou?
3. Můžete si koupit všechno, co obvykle chcete?
4. Podle čeho se rozhodujete při nákupech?
5. Spoříte si (šetříte si) pravidelně?

VÝDAJE

1. Víte, za co vydáváte nejvíce peněz?
2. Je tento váš výdaj nutný?
3. Mohli byste tento výdaj nějak zmenšit?
4. Za co byste mohli ušetřit?

Nebylo to snadné? Nevadí. V další kapitole si ukážeme, jak to všechno dobře zvládnout.

Hospodaření s penězi

Abychom správně nakládali se svými penězi, je dobré si vytvořit rozpočet. Tak se dozvíme, jestli náš rozpočet je:

- v přebytku (peníze nám zbývají),
- vyrovnaný (peníze nám nezbývají ani nechybí),
- se schodkem (peníze nám chybí, máme dluh).

Více informací najdete v kapitole Rozpočet.

Jak si vytvoříme rozpočet?

Rozpočet domácnosti tvoříme na nějaké časové období.

Nejčastěji **na jeden měsíc**.

Musíme si:

1. sepsat a sečíst měsíční příjmy domácnosti nebo rodiny,
2. sepsat seznam všech měsíčních výdajů,
3. porovnat příjmy a výdaje a zjistit rozdíl.

Mohlo by to vypadat třeba takto:

Rodinný rozpočet

Příjmy - měsíční		Částka v Kč		Výdaje - měsíční		Částka v Kč	
Mzda, plat				Potraviny, drogerie			
Dávky sociální podpory				Bydlení			
Přídavek na dítě				TV, rozhlas			
Důchod				Internet, telefon			
Ostatní				Doprava			
Celkem příjmy				Děti			
Bilance rodinného rozpočtu				Oblečení			
Příjmy celkem				Koníčky a domácí zvířata			
Mínus výdaje celkem				Cigarety, alkohol			
Zůstatek				Pojištění			
				Splátky úvěrů			
				Úspory			
				Celkem výdaje			

Týdenní rozpočet

Pro jednotlivce můžeme vytvořit rozpočet na jeden týden nebo na jeden měsíc.

Tabulka pro osobní týdenní rozpočet může vypadat třeba takto:

Měsíc (doplnit)	PŘÍJMY	Celkem	VÝDAJE	Celkem
z minulého týdne				
PONDĚLÍ datum (doplnit)				
ÚTERÝ datum (doplnit)				
STŘEDA datum (doplnit)				
ČTVRTEK datum (doplnit)				
PÁTEK datum (doplnit)				
SOBOTA datum (doplnit)				
NEDĚLE datum (doplnit)				
CELKEM				
ROZDÍL				

Pravidla pro sestavení rozpočtu

Po vyplnění příjmů a výdajů domácnosti porovnáme příjmy a výdaje svého rozpočtu a zjistíme, jak hospodaříme.

1. Můžeme **znovu projít všechny výdaje a přemýšlet, zda některé nejsou zbytečné nebo moc vysoké.**
2. Druhým doporučením pak je **odkládání peněz na horší časy (rezerva).** Součástí rozpočtu domácnosti by se tedy měla stát také přiměřeně vysoká částka určená právě na vytváření rezervy.
3. **Důležitá je hlavně pravidelnost!** Odkládat spoření až na dobu, kdy si to budeme moci dovolit, znamená nezačít nikdy!

Úkol

Sledujte svoje příjmy a výdaje po dobu jednoho měsíce. Jak na to?

- Zapisujte si po dobu jednoho měsíce, na co všechno peníze vynakládáte.
- Uschovejte si všechny účtenky z pokladen, potvrzení z bankomatu či složenky.
- Zaznamenávat můžete kupříkladu každodenní výdaje.
- Na konci měsíce pak výdaje roztřídte do kategorií, jako je zábava, jídlo, časopisy, knihy atd.

Mnozí z vás mohou být překvapeni tím, jak hodně peněz utratíme postupně po malých částkách.

K zapisování můžete použít například tabulku pro osobní týdenní rozpočet. Na měsíc budete potřebovat čtyři.

Půjčování peněz

Úvěr nebo také **půjčka** jsou peníze, které si můžeme půjčit u banky. Bance za tuto půjčku platíme úrok.

Existuje mnoho druhů úvěrů. Nejčastěji se můžeme setkat s těmito druhy úvěrů:

- spotřebitelský úvěr,
- osobní půjčka,
- hypotéka.

Co potřebujeme vědět?

Úrok jsou peníze, které platíme bance za to, že nám půjčila peníze. Úroky se uvádí v procentech (%).

Splácení úvěru znamená, že úvěr splácíme pravidelnými měsíčními splátkami. Kolik peněz budeme měsíčně splácet, záleží na našich příjmech a našem rozpočtu (viz kapitola Rozpočet).

Ručitel je člověk, který je povinen platit půjčku, když majitel půjčky nebude moci splácet. Pokud budeme někomu dělat ručitele, vždy se vystavujeme nebezpečí, že budeme muset platit půjčku za něj.

Prokázání příjmů jsou doklady, které je třeba předložit bance. Zejména musíme doložit, že máme pravidelnou práci a mzdu.

Exekuce je zabavení majetku.

Omezení finanční způsobilosti je ochrana osob, které se hůře orientují ve financích, proti zneužití jejich situace. Vztahuje se většinou i na úvěry. Pokud osoba s omezenou finanční způsobilostí podepíše smlouvu o úvěru, je tato smlouva neplatná.

Spotřebitelský úvěr

Slouží především k nákupu dražších spotřebních předmětů (například pračky, lednice, televize, počítače, nábytku a podobně).

U spotřebitelských úvěrů jsou dost **vysoké úroky**, proto se vyplatí splatit dluh co nejrychleji.

Nevýhody

- Podle účelu úvěru se úroky v bance pohybují od 10 do 16 procent ročně. U nebankovních společností jsou obvykle vyšší.
- Abychom si mohli vyhlédnuté zboží odnést, musíme mít v ruce kladně vyřízenou žádost o úvěr.

Příklad spotřebitelského úvěru

Adamovi kamarádi chtěli jet o prázdninách na jazykový pobyt do zahraničí. Pobyt, včetně cesty, ubytování a potravin, by stál každého 20 000 Kč. Adam chce jet také, ale nemá peníze. Rozhodl se proto vzít si spotřebitelský úvěr. Zašel do své banky, kde mu vysvětlili podmínky pro jeho poskytnutí. Adam v duchu počítal své příjmy a výdaje. Spočítal si, že může splácet maximálně 2000 korun měsíčně. Jak by jeho úvěr vypadal?

Požadované množství peněz (úvěr)	20 000 Kč
Poplatek za poskytnutí úvěru	500 Kč
Poplatek za vedení úvěru	600 Kč
Úrok za rok (10 % x 20 000 Kč)	2 000 Kč

Celkem zaplatí 23 100 Kč (20 000 + 500 + 600 + 2000).

Maximálně chce Adam splácet 2 000 Kč

Výše splátky 1 925 Kč (23 100 Kč: 12 měsíců)

Pokud sečteme úvěr, poplatky a úroky za rok, dostaneme se k částce 23 100 Kč.

Tuto částku banka rozdělila na 12 měsíčních splátek, takže Adam bude měsíčně platit 1 925 Kč. To vyhovuje jeho měsíčnímu rozpočtu.

Celkem přeplatí 3 100 Kč (23 100 Kč – 20 000 Kč)

Dohromady Adam **zaplatí o 3 100 Kč víc, než si půjčil.**

Osobní půjčka

Jde o půjčení obvykle hotových peněz za určitých podmínek.

Výhody:

- peníze vám půjčí rychle a zpravidla bez udání důvodu,
- často po nás nebudou chtít žádné prokazování příjmů,
- do určité částky většinou nepotřebujete ručitele.

Nevýhody:

- vysoké úroky,
- vysoké poplatky.

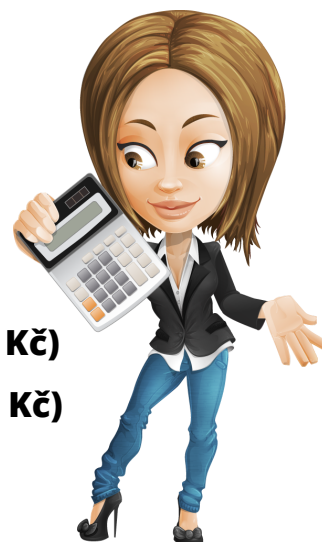
V případě nesplacení půjčky nám hrozí:

- zvýšení úrokové sazby (to znamená, že zaplatíme mnohem více peněz navíc),
- exekuce nemovitosti nebo jiného majetku.

Příklad osobní půjčky

Jak by Adamův příběh vypadal, kdyby se rozhodl pro osobní půjčku? Zdá se mu, že přeplatí zbytečně hodně peněz během tak krátké doby. Proto kontaktuje společnost, která se osobními půjčkami zabývá, a zkouší jí zadat stejné údaje s tím rozdílem, že doba splácení bude asi 12 měsíců. Co mu vybraná společnost nabídla?

Půjčka	20 000 Kč	
Doba splácení	12 měsíců	
Výše splátky	2 350 Kč	
Celkem zaplatí	28 200 Kč	(12 měsíců x 2 350 Kč)
Celkem přeplatí	8 200 Kč	(28 200 Kč – 20 000 Kč)

Nebankovní úvěr

V televizi, časopisech, reklamních letáčích asi narazíme na mnoho nabídek různých osobních půjček a spotřebitelských úvěrů.

Například:

Půjčka pro vás!!! Bez poplatků všem 200 tisíc. Schváleno do 30 minut. Jsme na vaší straně. Přijedeme až k vám domů. Peníze na ruku.

Jsou to většinou nabídky nebankovních společností. Jsou to soukromé firmy, nejedná se o banku. Někdy se za touto reklamou skrývají i podvodníci.

Výhody

- Získat tuto půjčku je snazší než u banky.

Nevýhody

- Je to více rizikové.
- Tyto firmy nejsou kontrolované státem.
- Většinou zaplatíme více na úrocích a poplatcích než u banky.

V případě nesplacení půjčky nám hrozí:

- zvýšení úrokové sazby (to znamená, že zaplatíme mnohem více peněz navíc),
- exekuce nemovitosti nebo jiného majetku.

Vždy je proto bezpečnější zřizovat si půjčky prostřednictvím **bank.**

Hypotéka

Hypotéka je dlouhodobý úvěr, který musí být vždy zajištěn nemovitostí.

Využití hypotečního úvěru

Hypoteční úvěr nejčastěji používáme na získání vlastního bydlení.

Například na:

- nákup nemovitosti,
- nákup podílu v bytovém družstvu,
- výstavba nebo rekonstrukce domu či bytu.

Co ovlivňuje výši hypotečního úvěru?

- výše příjmů (čím vyšší příjmy, tím vyšší hypotéku můžeme získat),
- věk žadatele.

Měřítko pro výběr hypotečního úvěru:

- výše úroků,
- doba splatnosti hypotéky,
- poplatky spojené s žádostí, vyřízením, vedením a ukončením hypotéky.

Postup při výběru hypotečního úvěru

1. Na začátku si promyslíme, kolik peněz budeme skutečně potřebovat.
2. Podíváme se na internetu na nabídky hypoték a porovnáme je mezi sebou.
3. Vybereme si tři nejzajímavější nabídky, tyto banky navštívíme a zeptáme se přímo na náš konkrétní případ, necháme banku zpracovat naši poptávku.
4. Musíme si uvědomit, kolik peněz můžeme měsíčně splatit.
5. Výše měsíční splátky ovlivňuje délku splácení hypotéky (čím nižší splátka, tím delší doba splácení a zároveň větší přeplatek na hypotéce).
6. Výběr hypotéky, která se nám zdá nejvýhodnější. **Pozor, nejnižší počáteční úroková sazba neznamena vždy nejvýhodnější hypotéku!**
7. Pozor dáváme i na poplatky spojené se zajištěním hypotéky. Jedná se o poplatek za zpracování a vyhodnocení žádosti, měsíční poplatek za vedení úvěru, poplatek za změny podmínek nebo náklady na zajištění potřebných dokumentů.
8. V neposlední řadě nesmíme zapomenout na pojištění nemovitosti, kterou úvěr zajišťujeme.

Úvěry patří mezi složitější finanční úkony. Proto je vždy lepší, aby nám s jejich získáním pomohl někdo, komu důvěřujeme – rodiče, sociální pracovník, opatrovník a podobně.

Reklamacie a její řešení

Reklamacie je možnost vrátit poškozené zboží nebo nevyhovující službu. Na reklamaci máme právo na základě zákona (občanský zákoník - zákon o ochraně spotřebitele).

Existují tři možnosti vyřízení reklamacie:

1. **Vrácení peněz** - vada je neodstranitelná nebo se vyskytla opakovaně,
2. **Výměna zboží** - vada je neodstranitelná nebo se vyskytla opakovaně,
3. **Oprava zboží** - je možná maximálně třikrát, potom máme nárok na výměnu zboží, nebo vrácení peněz.

Doba pro vyřízení reklamacie je maximálně 30 dnů. Pokud není reklamacie vyřízena do 30 dnů, můžeme vyžadovat vrácení peněz nebo výměnu zboží.

Co můžeme reklamovat?

Vadný výrobek

Příklad: Koupili jsme si mobilní telefon a po dvou měsících se přístroj bezdůvodně sám od sebe vypíná. Jedná se o vadu výrobku, kterou jsme nezavinili, máme proto nárok na reklamaci.

Špatná služba

Příklad: V restauraci jsme si objednali k obědu řízek s bramborem a okurkou. Když začneme jíst, zjistíme, že brambory jsou polosyrové a okurka chybí. I v tomto případě máme právo na reklamaci (tedy na nové jídlo).

Můžu reklamovat dovolenou?

Ano. Pokud nám cestovní kancelář prodá zájezd, kde se skutečnost podstatně odlišuje od nabídky, můžeme tuto skutečnost reklamovat.

Příklad: Vzdálenost pláže od hotelu je mnohem větší, než bylo uvedeno v nabídce. Jedná se o klamavou informaci a máme právo na reklamaci.

Nebo: Hotel nemá ve skutečnosti tu kategorii, kterou kancelář uváděla (například místo 4* má hotel jen 2*). Jedná se o nesplnění služeb a máme právo na reklamaci.

Jak postupovat při reklamaci:

1. Jdeme do prodejny, kde jsme výrobek zakoupili. V případě prodejního řetězce můžeme jít do kterékoli prodejny tohoto řetězce. Například mobil zakoupený v řetězci Tesco můžeme reklamovat v kterékoli prodejně Tesco v České republice.
2. Prodejci předložíme doklad o zakoupení zboží – **účtenku**. Zde jsou uvedeny všechny údaje podstatné pro reklamaci. Hlavní je datum zakoupení zboží.
3. V záruční době je prodejce povinen přijmout naši reklamaci a převzít od nás výrobek. O převzetí výrobku nám vystaví doklad o reklamaci. Tímto dnem se pozastavuje záruční doba výrobku.

Doklad o reklamaci

Na dokladu **musí prodejce uvést:**

- datum, kdy od nás převzal zboží,
- název zboží,
- přesný popis závady,
- jméno osoby, která od nás zboží převzala,
- podpis přebírající osoby.

Doba pro vyřízení reklamace
je maximálně **30 dnů**.

Jak postupovat při převzetí zboží po vyřízení reklamace?

Pokud prodejce vyřídil reklamaci včas, **musí** nám **dát vědět**, že je **reklamace hotová** (například SMS, zavoláním, emailem).

Při převzetí si ještě v prodejně zkontrolujeme:

- že je závada skutečně opravena a výrobek funguje,
- že je na dokladu o předání správně zapsána závada, která byla opravena,
- že je na dokladu zapsáno datum předání opraveného výrobku. Od tohoto data začíná **znovu** běžet **záruční doba** opravované části výrobku.

Kupující má právo na úhradu nákladů, které mu vznikly v souvislosti s reklamací (například poštovné).

Záruční doba

Záruční doba u spotřebního zboží:

Obvyklá záruční doba je 24 měsíců, tedy 2 roky.

S prodejcem může být domluvena i delší záruční doba než dva roky. Tato doba musí být písemně stanovena v záručním listě výrobku nebo přímo na výrobku.

Záruční doba se nevztahuje na vady, pro které jsme zboží koupili se slevou.

(Například mobil je prodáván se slevou, protože má poškrábaný displej. Nemůžeme tedy po zakoupení mobilu poškrábání displeje reklamovat jako závadu.)

Záruční doba potravin:

Datum minimální trvanlivosti – u trvanlivých potravin (například rýže, mouka, těstoviny, cukr, sušenky, nápoje a podobně). Po tomto datu se mohou prodávat bez záruky chuti.

Datum spotřeby (expirace) – u potravin podléhajících rychlé zkáze (například mléko, jogurty, jiné mléčné výrobky, ryby, drůbež, výrobky studené kuchyně a podobně). Po tomto datu se nesmí prodávat.

Potraviny bez vyznačeného data spotřeby – potraviny lahůdkového prodeje (například krájené sýry a uzenina, pomazánky, ovoce, zelenina, maso, pečivo, zmrzlina nebalená a podobně).

Použité zdroje:

- **www.bankovky.yc.cz/?page_id=21**
- **www.ceske-penize.eu/ceske-mince/**
- **www.banky.cz**
- **www.pixabay.com**
- **cs.wikipedia.org**
- **www.canva.com**

Ve stejném projektu byly vytvořeny další brožury:

- **Občanství v demokratickém státě**
- **Pracovní život**
- **Sebeobslužné dovednosti**
- **Počítačové dovednosti**
- **Náměty k reedukaci deficitních psychických a psychomotorických funkcí**

**V digitální verzi jsou volně ke stažení k dispozici na adrese
www.ssoh.cz/verejnost/brozury/**

**Finanční dovednosti
Marie Kubátová a kol.
2023
Střední škola Olgy Havlové**